

Q&A

vedr. Opdatering af: Håndbog om dyrearter på Habitatdirektivets bilag IV, del 2 – Odder og flagermus, Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, nr. 603, 2024

samt DCE Notat om flagermus, vindmøller og solceller – Uddybning af udvalgte emner i Håndbog om dyrearter på Habitatdirektivets bilag IV, del 2 fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, nr. 07, af 13. februar 2025

1. Introduktion

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (tidl. Miljøstyrelsen) modtog en del spørgsmål i forbindelse med DCEs offentliggørelse af (den opdaterede) Håndbog om bilag IV-arter, hvor der især blev stillet spørgsmål til **Håndbogens** del 2¹, som bl.a. vedrører flagermus. Styrelsen udarbejdede en Q&A med spørgsmål og svar, som blev offentliggjort den 20. juni 2024 på Miljøstyrelsens hjemmeside.

DCE har den 13. februar 2025 offentliggjort et tillæg til Håndbogen, i form af DCE Notat om flagermus, vindmøller og solceller – Uddybning af udvalgte emner i Håndbog om dyrearter på Habitatdirektivets bilag IV, del 2², hvortil Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø også har modtaget en række spørgsmål. Styrelsen har på den baggrund valgt at opdatere den oprindelige Q&A.

Q&A er opdateret således, at den både indeholder spørgsmål og svar vedrørende Håndbogen, samt spørgsmål og svar vedrørende DCE Notatet.

Kort om Håndbogen (del 1 og 2):

- Håndbogen er en videnskabelig rapport om bilag IV-arter, som også indeholder faglig vejledning og anbefalinger baseret på arternes biologi.
- Håndbogen er af *generel* karakter og kan anvendes på tværs af alle typer planer/projekter og på tværs af forskellige regelsæt, i det omfang den er relevant.
- Håndbogen kan anvendes fra det tidspunkt, den er udgivet, og fremadrettet.
- Håndbogen kan anvendes af myndigheder, virksomheder og borgere.
- Håndbogen er ikke en juridisk vejledning, og den indeholder således ikke vejledning om fortolkningen af habitatdirektivets regler om bilag IV-arter.

¹ I det følgende omtalt som "Håndbogen".

² DCE Notat om flagermus, vindmøller og solceller – Uddybning af udvalgte emner i Håndbog om dyrearter på Habitatdirektivets bilag IV, del 2, nr. 07, fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. I det efterfølgende blot omtalt som "DCE Notatet".

Kort om DCE Notatet:

- DCE Notatet er fagligt notat om bilag IV-arter, som også indeholder faglig vejledning og anbefalinger baseret på arternes biologi.
- DCE Notatet kan anvendes i forhold til miljøvurderingspligtige projekter vedrørende vindmøller og solceller, i det omfang den er relevant. DCE Notatets anvendelsesområde er således indskrænket i forhold til Håndbogen.
- DCE Notatet kan anvendes fra det tidspunkt, det er udgivet, og fremadrettet.
- DCE Notatet kan anvendes af myndigheder, virksomheder og borgere.
- DCE Notatet er ikke en juridisk vejledning, og den indeholder således ikke vejledning om fortolkningen af habitatdirektivets regler om bilag IV-arter.

Da Håndbogen og DCE Notatet er af vejledende karakter, er hverken bygherrer eller myndigheder retlig forpligtet af anbefalingerne. En miljøvurderingsmyndighed skal - som hidtil - følge de konkrete regler på området, og kan i den forbindelse anvende viden i Håndbogen og DCE Notatet, hvis der opstår behov for dette. Myndighederne er forpligtet til at behandle sager på et oplyst grundlag og derfor skal ny relevant faglig viden inddrages. Faglig viden vil typisk komme fra flere forskellige kilder.

Det bemærkes, at Håndbogens del 1 og 2 ikke er udarbejdet specifikt med henblik på projekter omfattet af miljøvurderingsloven og heller ikke med fokus på VE-projekter.

DCE Notatet er derimod udarbejdet i forhold til miljøvurderingspligtige projekter vedrørende vindmøller og solceller.

Håndbogen del 1 og 2 vedrører samlet set en lang række bilag IV-arter, bl.a. flagermus, padder, markfirben og birkemus. Håndbogens del 2 om odder og flagermus udgør en del af den samlede gennemgang af bilag IV-arter, som DCE har foretaget. Der er indsat et link til Håndbogens del 1 og 2 nederst på siden.

DCE Notatet omhandler kun flagermus i relation til vindmølle- og solcelleprojekter.

Besvareelserne nedenfor tager udgangspunkt i projekter, som behandles efter miljøvurderingslovens regler, hvor der samtidig skal foretages en vurdering af påvirkning af flagermus (efter habitatdirektivets art. 12).

Denne Q&A **erstatte** Miljøstyrelsens Q&A, udgivet den 20. juni 2024. Det bemærkes i den forbindelse, at Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø også har foretaget indholdsmæssige ændringer af Q&A fra 20. juni 2024 nedenfor.

2. Opdatering nr. 1

Denne Q&A er opdateret som følge af DCEs offentliggørelse af DCE Notat om flagermus, vindmøller og solceller af 13. februar 2025, som udgør et tillæg til (Opdatering af) Håndbogen om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV, del 1 og del 2.

Opdatering nr. 1 af denne Q&A er opdelt i følgende overskrifter:

Del 1: Håndbogen

- A. Generelle spørgsmål om Håndbogen og dens status.
- B. Myndighedernes (og klagenævnenes) anvendelse af Håndbogen.
- C. Håndbogens betydning for igangværende projekter.
- D. Håndbogens betydning for allerede gennemførte projekter.
- E. Håndbogens anbefalinger om afværgetiltag, herunder driftsstop samt fravigelse.
- F. Spørgsmål om Håndbogens indhold.

Del 2: DCE Notatet m.v.

- G. Generelle spørgsmål om DCE Notatet og sammenhængen med Håndbogen.
- H. Spørgsmål til DCE Notatets indhold.
- I. Generelle spørgsmål til miljøvurderinger og miljøvurderingsprocessen.
- J. Andre spørgsmål.

DEL 1: HÅNDBOGEN

A. Generelle spørgsmål om Håndbogen og dens status

A.1. Hvilken forvaltningsretlig status har Håndbogen?

Håndbogen er en videnskabelig rapport om bilag IV-arter, som også indeholder faglig vejledning og anbefalinger ud fra arternes biologi. Håndbogen kan bedst betegnes som i en miljøvurderingskontekst at være af fagligt vejledende karakter. Håndbogens anbefalinger og vejledninger er udarbejdet med udgangspunkt i arternes biologi og de rummer derfor bidrag til at de faglige vurderinger, som indgår i afgørelser, der træffes på baggrund af reglerne om bilag IV-arter. Vejledningen kan anvendes på tværs af alle typer planer/projekter og på tværs af forskellige regelsæt i det omfang, den er relevant. Det er således ikke en juridisk vejledning.

Håndbogen indgår *ikke* i retskildehierarkiet og kan *ikke* sidestilles med love/bekendtgørelser og heller ikke en ministeriel vejledning (f.eks. en vejledning fra et ministerie vedr. fortolkning af regler). Håndbogen har derfor *ingen* retlig status, og den er *ikke* retlig bindende for borgere, virksomheder eller myndigheder.

A.2. Erstatte den nye Håndbog forvaltningsplanen for flagermus?

Nej, forvaltningsplanen fra 2013 finder fortsat anvendelse. Forvaltningsplanen fra 2013 indeholder information og vejledning, herunder anbefalinger til forvaltningen og planlægningen for de danske flagermus. De to publikationer, Håndbogen og forvaltningsplanen, supplerer hinanden, som hidtil, på samme måde, som den tidligere Håndbog om bilag IV-arter fra 2007³, er blevet anvendt som fagligt supplement til forvaltningsplanen. Det er således ikke nyt, at en Håndbog om bilag IV-arter kan anvendes som supplement til diverse forvaltningsplaner for bilag IV-arter.

Håndbogen er udgivet af DCE, og udgør en videnskabelig rapport om bilag IV-arter, som indeholder faglig vejledning og anbefalinger ud fra arternes biologi. Miljøvurderingsloven fastslår, at man i en miljøkonsekvensrapport skal tage hensyn til gældende viden og vurderingsmetoder, ligesom der skal tages hensyn til tilgængelige resultater af andre relevante vurderinger foretaget i henhold til anden lovgivning. Det kan derfor være relevant at betragte DCE Håndbogen som supplerende faglig viden, set i forhold til forvaltningsplanen.

A.3. Hvorfor har Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø fået udarbejdet en ny Håndbog?

Der har længe været en generel efterspørgsel på et bedre fagligt grundlag til håndteringen af bilag IV-arter, både i forhold til større projekter og i forhold til mere driftsorienterede aktiviteter, f.eks. skovdrift, træfældning og bygningsvedligeholdelse. Håndbogen er således et værktøj for myndigheder og virksomheder til at vurdere og forholde sig til bilag IV-arter og evt. planlægge forundersøgelser og/eller afværgeforanstaltninger.

Det bemærkes, at DCE Håndbogen, vedr. flagermus og odder, udgør del 2 - ud af den samlede håndbog - hvor del 1 af Håndbogen blev udgivet maj 2023 og vedrører en lang række andre bilag IV-arter, bl.a. padder, markfirben og birkemus. Håndbogens del 2, om odder og flagermus, er således en del af den samlede gennemgang af bilag IV-arter, som DCE har foretaget.

³ Faglig rapport fra DMU, nr. 635, 2007, Håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV – til brug i administration og planlægning.

A.4. Vil Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø udarbejde vurderinger og afvejninger, der kan anvendes i konkrete miljøvurderingsprojekter, som følge af Håndbogens udgivelse?

Det bemærkes, at de juridiske vurderinger og afvejninger, der skal foretages i henhold til habitatdirektivets art. 12, vedrørende påvirkningen af bilag IV-arter, bl.a. vil bero på det konkrete projekt, den konkrete forekomst af bilag IV-arter, samt hvilke bilag IV-arter, der er tale om.

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø kan således ikke udarbejde konkrete vurderinger, eller foretage generelle juridiske afvejninger, som bygherre og/eller miljøvurderingsmyndigheden kan anvende direkte i deres miljøkonsekvensrapporter.

Der henvises til Habitatvejledningen, som indeholder juridisk vejledning vedrørende vurderingen af påvirkningen af bilag IV-arter efter habitatdirektivets art. 12.

A.5. Hvad med de flaskehalse, der er i forhold til de relevante kompetencer, der skal til for at indsamle og analysere data?

Formålet med Håndbogen er at yde faglig vejledning og bistand til branchen og kommunerne, så flagermusundersøgelserne kan tilpasses bedre, bl.a. ud fra hvilke områder projektet opstilles i og hvilke arter man har med at gøre.

Håndbogen er en videnskabelig rapport udarbejdet i henhold til de gældende retningslinjer for forskningsbaseret myndighedsbetjening⁴.

Håndbogen er af *generel* vejledende karakter, men det er de konkrete regler for de enkelte vurderinger, f.eks. i habitatdirektivet, sammenholdt med officialprincippet og det konkrete projekt der sætter rammerne for undersøgelserne.

Det er grundlæggende vigtigt at forholde sig til relevante problemstillinger og at komme med en saglig redegørelse for de valg, man tager i belysningen af den konkrete sag, herunder fravalg eller valg af andre undersøgelsesmetoder end dem, som håndbogen angiver.

A.6. Hvilken betydning har Håndbogen i forhold til solcelleparker?

Håndbogen er af *generel* karakter og vedrører bilag IV-arter og den er ikke udarbejdet med henblik på specifikke projekttyper, selvom flere typer af projekter omtales i Håndbogen i de tilfælde, hvor der er særlige forhold, som gør sig gældende.

I en miljøkonsekvensrapport for en solcellepark, hvor der er grundlag for at vurdere påvirkningen af flagermus, anbefaler Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø at man - som hidtil - redegør for hvilke metoder, der er anvendt til at undersøge bilag IV-arterne og at man redegør for, hvorvidt undersøgelserne er tilstrækkelige og retvisende (miljøvurderingslovens bilag 7, punkt 6). I den forbindelse anbefales det at udarbejde et afsnit, hvor man *forholder* sig til indholdet af den nye håndbog, som udgør ny viden (miljøvurderingslovens § 20, stk.3).

Der er i Håndbogen s. 61 inkluderet et afsnit vedrørende solcelleparker. Flagermusenes jagtområder og deres anvendelse af ledelinjer er beskrevet i Håndbogen s. 35-36.

⁴ Retningslinjer for aftaler mellem universiteter og ministerier om forskningsbaseret myndighedsbetjening, 22. maj 2023, Uddannelses- og Forskningsstyrelsen. Kan findes på følgende link: [Retningslinjer for aftaler mellem universiteter og ministerier om forskningsbaseret myndighedsbetjening \(ufm.dk\)](#)

Det fremgår af habitatdirektivet art. 12, at der for bilag IV-arter er forbud mod bl.a. drab, forsætlig forstyrrelse, samt beskadigelse og ødelæggelse af yngle og rasteområder.

I forbindelse med miljøvurderingen af solcelleprojekter, kan det være nødvendigt at forholde sig til, hvorvidt projektet medfører inddragelse af jagt- og fødesøgningsområder for flagermus, samt om projektet medfører overskæring eller fjernelse af ledelinjer til og fra et yngle- og rasteområde. Man kan i den forbindelse foretage en vurdering af, hvorvidt inddragelse af fødesøgningsområder reelt vil medføre ødelæggelse af yngle- og rasteområder, hvis f.eks. flagermusenes fødegrundlag forsvinder. Man kan også foretage en vurdering af, om overskæring eller fjernelse af ledelinjer vil medføre, at de flagermusarter, som benytter sig af disse, afskæres fra deres omgivelser i et sådant omfang, at de ikke længere kan søge føde og dermed dør. Det vil bero på den konkrete sag, i hvilket omfang disse vurderinger giver mening at foretage.

Miljøvurderingsmyndigheden kan i samarbejde med bygherre overveje forskellige afværgetiltag, for at sikre, at der fortsat er føde til flagermusene og for at sikre ledelinjer.

B. Myndighedernes (og klagenævnenes) anvendelse af Håndbogen

B.1. Hvordan skal man som bygherre og myndighed anvende Håndbogen i forbindelse med et konkret projekt, herunder vindmølleprojekter?

Bygherre og miljøvurderingsmyndigheden vil skulle starte miljøvurderingsprocessen op som hidtil, i forhold til at indlevere ansøgning og afgrænse miljørapportens indhold m.v.

I forbindelse med oplysning af sagen (officialprincippet), vil myndigheden skulle foretage en konkret vurdering af projektet, i forhold til – sammen med bygherre – at vurdere hvilke (flagermus)undersøgelser, der skal tilvejebringes. Bygherre og myndighed vil kunne anvende viden i Håndbogen med henblik på tilrettelæggelse af flagermusundersøgelserne.

I forbindelse med fastsættelse af vilkår i en § 25-tilladelse, om f.eks. afværgetiltag, for at undgå drab på flagermus, vil myndigheden skulle fastsætte disse i overensstemmelse med miljøvurderingslovens § 27. Myndigheden vil i den forbindelse kunne inddrage Håndbogens anbefalinger om driftsstop, i det omfang det er relevant for det konkrete projekt.

Myndigheden vil - som hidtil - skulle følge miljøvurderingslovens regler, samt officialprincippet, ligesom vurderingerne af påvirkninger på bilag IV-arter fortsat skal ske i overensstemmelse med habitatdirektivet (habitatreglerne).

B.2. Hvordan vil Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø bruge Håndbogen i sine afgørelser?

I sager, hvor Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø er miljøvurderingsmyndighed og modtager en ansøgning om et miljøvurderingspligtigt projekt, vil styrelsen starte sagsbehandlingen efter reglerne i miljøvurderingsloven og følge processen heri, som hidtil.

Nedenfor er to eksempler på, hvordan Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (og andre myndigheder) kan anvende Håndbogen:

- A. I forbindelse med oplysning af sagen (officialprincippet), vil Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø foretage en konkret vurdering af projektet, i forhold til – på baggrund af oplysninger fra bygherre – at vurdere hvilke (flagermus)undersøgelser der skal tilvejebringes. Styrelsen for Grøn Arealomlægning

og Vandmiljø vil kunne anvende håndbogen med henblik på sagsoplysning og tilrettelæggelsen af flagermusundersøgelserne.

- B. I forbindelse med fastsættelse af vilkår i en § 25-tilladelse, om f.eks. afværgetiltag, for at undgå drab på flagermus, vil Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø fastsætte disse i overensstemmelse med miljøvurderingslovens § 27. Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø vil i den forbindelse inddrage Håndbogens anbefalinger om driftsstop, i det omfang det er relevant for det konkrete projekt.

B.3. Vil Miljø- og Fødevarerklagenævnet og Planklagenævnet med det samme anvende Håndbogens anbefalinger?

Håndbogen har vejledende karakter og kan *anvendes* af alle parter, fra det tidspunkt, den er udgivet.

Det bemærkes, at miljøvurderingsreglerne og habitatreglerne ikke har ændret sig med opdateringen af Håndbogen. De regler, som sagerne behandles og vurderes efter, er således stadig de samme.

Håndbogen er ikke retligt bindende, heller ikke for klagenævnene. Men nyeste viden er *relevant* for alle parter. Klagenævnene vil kunne inddrage den nyeste viden i Håndbogen, når nævnene f.eks. foretager en vurdering af, om en sag er tilstrækkelig oplyst (f.eks. om der er udført tilstrækkelige flagermusundersøgelser).

I hvilket omfang og på hvilken måde Håndbogen vil blive anvendt af klagenævnene vides ikke, men Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø vil løbende holde sig orienteret om klagenævnenes praksis.

Det kan oplyses, at Planklagenævnet den 26. september 2024 (sagsnr. 24/04211 m.fl.), og at Miljø- og Fødevarerklagenævnet den 23. oktober 2024 (sagsnr. 24/04218 m.fl.), traf afgørelse i samme sagskompleks, hvor Håndbogens del 2 omtales i relation til flagermus. Afgørelserne er tilgængelige på klagenævnenes afgørelsesportaler.

C. Håndbogens betydning for igangværende projekter

C.1. Får Håndbogens anbefalinger om flagermusundersøgelser betydning for igangværende projekter, hvor der endnu ikke er meddelt en § 25-tilladelse efter miljøvurderingsloven?

Dette vil bero på en konkret vurdering, men det vil som udgangspunkt være *relevant* at forholde sig til Håndbogen.

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø anbefaler, at man i en miljøkonsekvensrapport for et igangværende projekt, som hidtil, redegør for hvilke metoder, der er anvendt til at undersøge bilag IV-arterne og at man sagligt redegør for, hvorvidt undersøgelserne er tilstrækkelige og retvisende (miljøvurderingslovens bilag 7, punkt 6). I den forbindelse anbefales det at udarbejde et afsnit, hvor man *forholder* sig til indholdet af den nye håndbog, som udgør ny viden (miljøvurderingslovens § 20, stk. 3).

Det vigtigste i forhold til et igangværende projekt er, at man som ansøger underbygger sit valg af undersøgelsesmetode og omfang ud fra det konkrete projekt, og at man beskriver hvorfor disse valg er tilstrækkelige.

Det bemærkes, at reglerne på området ikke har ændret sig og at vurderingen af, hvorvidt der kan meddeles en § 25-tilladelse, sker i overensstemmelse med miljøvurderingsloven og ikke i overensstemmelse med håndbogen.

C.2. Vil det for igangværende projekter være nødvendigt at udarbejde flagermusundersøgelser over 2 år i stedet for 1 år?

Dette kan der ikke gives noget generelt svar på, da det i høj grad vil bero på de konkrete omstændigheder og fordi Håndbogen ikke indeholder nogle retlig bindende regler for undersøgelserne, herunder omfanget.

Det anbefales imidlertid, at man for igangværende projekter, hvor der udføres flagermusundersøgelser, *overvejer*, om Håndbogens indhold er relevant for det konkrete projekt, herunder i hvilket omfang. Dette vil bero på en konkret vurdering af de *konkrete* forhold vedrørende projektet, herunder dets karakteristika, størrelse, udformning, geografiske placering m.v. Det er dernæst vigtigt, at disse overvejelser indgår i miljøkonsekvensrapporten, så borgere, berørte myndigheder og klageinstanser kan se disse overvejelser.

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø anbefaler desuden, at man i en miljøkonsekvensrapport, som hidtil, redegør for hvilke metoder, der er anvendt til at undersøge bilag IV-arterne og at man sagligt redegør for, hvorvidt undersøgelserne er fyldestgørende og retvisende. I denne forbindelse bør man *forholde* sig til indholdet i den nye håndbog, som udgør ny viden (miljøvurderingslovens § 20, stk.3) og inkludere et afsnit herom i miljøkonsekvensrapporten.

Hvis man sagligt kan redegøre for, at de undersøgelser, man allerede har foretaget, er fyldestgørende og retvisende, set i forhold til det konkrete projekt, bør man indsætte et afsnit herom i rapporten, idet argumentationen og dokumentation i miljøvurderingsrapporten for de valg og fravalg man som bygherre har truffet er helt centralt og afgørende for eksempelvis klagenævnenes vurdering af om undersøgelserne lever op til de legale krav.

C.3. Hvordan skal man som udvikler af igangværende projekter forholde sig til Håndbogens anbefalinger?

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø antager, at spørgsmålet er relateret til Håndbogens anbefalinger om undersøgelsesomfanget og driftsstop.

Dette vil bero på en konkret vurdering, men det vil i alle sager være *relevant* at forholde sig til Håndbogen.

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø anbefaler, at man i en miljøkonsekvensrapport for et igangværende projekt, som hidtil, redegør for hvilke metoder, der er anvendt til at undersøge bilag IV-arterne og at man sagligt redegør for, hvorvidt undersøgelserne er tilstrækkelige og retvisende (miljøvurderingslovens bilag 7, punkt 6). I den forbindelse anbefales det at udarbejde et afsnit, hvor man *forholder* sig til indholdet af den nye Håndbog, som udgør ny viden (miljøvurderingslovens § 20, stk.3).

Det vigtigste i forhold til et igangværende projekt er, at man som ansøger underbygger sit valg af undersøgelsesmetode og omfang ud fra det konkrete projekt, og at man beskriver, hvorfor disse valg er tilstrækkelige.

Det bemærkes, at reglerne på området ikke har ændret sig og at vurderingen af, hvorvidt der kan meddeles en § 25-tilladelse, sker i overensstemmelse med miljøvurderingsloven og ikke i overensstemmelse med Håndbogen.

D. Håndbogens betydning for allerede gennemførte projekter

D.1. Hvad betyder Håndbogen i forhold til allerede gennemførte projekter, herunder vindmølleprojekter?

Håndbogen har vejledende karakter og kan i sagens natur først *anvendes* fra det tidspunkt, den er udgivet.

Miljøvurderingslovens regler medfører ikke, at der opstår en *generel* pligt for miljøvurderingsmyndighederne til at genoptage alle § 25-tilladelser, når der fremkommer ny viden.

Det er den konkrete myndighed, som har udstedt § 25-tilladelsen, der vurderer et evt. behov for genoptagelse af tidligere afgørelser.

E. Håndbogens anbefalinger om afværgetiltag, herunder driftsstop, samt fravigelse

E.1. Indfører Håndbogen generelt en ny regel om, at ved driftsstop på vindmøller (afværgetiltag), skal dette altid ske ved en cut in-hastighed på 8-10 m/s?

Nej. Det bemærkes indledningsvis, at vilkår om afværgetiltag for at forhindre drab på flagermus, fastsættes med hjemmel i miljøvurderingslovens §§ 25 og 27. Afværgetiltagene fastsættes ikke med hjemmel i Håndbogen.

Vilkår, som fastsættes i en § 25-tilladelse, skal stå i et rimeligt forhold til projektets art, placering og dimensioner samt omfanget af dets indvirkning på miljøet, jf. § 27. Miljøvurderingsmyndigheden vil i den forbindelse kunne inddrage Håndbogens anbefalinger om driftsstop, i det omfang det er *relevant* for det konkrete projekt.

Fastsættelsen af et afværgetiltag, som f.eks. driftsstop på vindmøller, skal således ske ud fra en konkret vurdering i henhold til miljøvurderingslovens § 27. I den forbindelse vil det også være relevant at tage stilling til, om der f.eks. skal indsættes driftsstop på alle eller kun nogle vindmøller, herunder om temperaturforhold og nedbør m.v. har betydning for driftsstop. Det bemærkes desuden, at hvis der ikke vil ske nogen påvirkning af flagermus, f.eks. fordi (tilstrækkelige) flagermusundersøgelserne har vist, at de ikke findes i området, så vil det ikke være nødvendigt at fastsætte et vilkår om driftsstop. Omvendt kan man have et konkret vindmølleprojekt, i et kernehabitat for flagermus, hvor der er så store mængder flagermus og så mange yngle- og rasteområder, at det vil kunne være sagligt at fastsætte driftsstop på f.eks. 10-12 m/sek.

En miljøvurderingsmyndighed kan således ikke uden konkret vurdering anvende Håndbogens anbefalinger, da vilkårene skal fastsættes i henhold til det konkrete projekt. Miljøvurderingsmyndigheden er heller ikke bundet af Håndbogens anbefalinger. En miljøvurderingsmyndighed kan således i en § 25-tilladelse undlade at stille vilkår om driftsstop, ligesom myndigheden kan fastsætte driftsstop ved f.eks. 6 m/sek., såvel som ved 12-15 m/sek., hvis der er en saglig begrundelse herfor. Dette understreger blot, at håndbogen er en vejledning og den er ikke retlig bindende.

E.2. Vil Håndbogens anbefalinger om en undersøgelsesperiode på 2 år medføre, at man i højere omfang vil benytte fravigelsesmulighederne i habitatdirektivets art. 16 (implementeret i bl.a. habitatbekendtgørelsens § 11)?

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø forventer ikke, at Håndbogens faglige anbefalinger om en 2-årig undersøgelsesperiode giver anledning til, at flere projekter skal igennem en fravigelsesproces efter habitatdirektivets art. 16.

Det bemærkes i den forbindelse, at en række betingelser skal være opfyldt, før det er muligt at fravige habitatdirektivets regler. Det bemærkes desuden, at vurderingen heraf stadig forudsætter, at der er tilvejebragt (fyldestgørende) oplysninger/undersøgelser om bilag IV-arterne.

Det vil imidlertid bero på en konkret vurdering af det enkelte projekt, om projektet skal igennem en fravigelsesproces.

I medfør af Nødforordningen og VEIII-direktivet gælder særlige procesregler ift. fravigelser. Det er muligt at læse mere om dette på Energistyrelsens hjemmeside på følgende link: [Vindmøllers miljøpåvirkning | Energistyrelsen \(ens.dk\)](#)

E.3. Vil en konsekvens af Håndbogens anbefalinger om driftsstop (afværgetiltag), ved en cut in hastighed på 8-10 m/sek., medføre øget anvendelse af fravigelsesmulighederne i habitatdirektivets art. 16?

Det bemærkes, at hvis en miljøvurderingsmyndighed overvejer at tillade et projekt, der kan ødelægge eller beskadige et yngle- eller rasteområde for en bilag IV-art, skal en række betingelser være opfyldt, jf. habitatdirektivets art. 16 (bl.a. implementeret i habitatbekendtgørelsen § 11).

I praksis skal følgende betingelser være opfyldt, hvis en fravigelse skal gennemføres i forhold til et VE-anlæg:

- 1) Der ikke må findes et tilfredsstillende alternativ (habitatbekendtgørelsen § 11, stk. 1).
- 2) Fravigelsen må ikke hindre, at den pågældende bestands gunstige bevaringsstatus opretholdes i dens naturlige udbredelsesområde (habitatbekendtgørelsen § 11, stk. 1).
- 3) Det ansøgte har til formål at sikre hensyn til den offentlige sundhed og sikkerhed eller af andre bydende nødvendige hensyn til væsentlige samfundsinteresser, herunder af social og økonomisk art, og hensyn til væsentlige gavnlige virkninger på miljøet (habitatbekendtgørelsen § 11, stk. 1, nr. 3).

Det første betingelse forudsætter, at der forinden er undersøgt forskellige alternativer.

I forhold til den anden betingelse, så forudsætter denne, at der er udført fyldestgørende undersøgelser af den konkrete bilag IV-art med henblik på, at der er et vist kendskab til bestanden og dens tilstand i området, eftersom bestandens bevaringsstatus skal opretholdes.

I forhold til den sidste betingelse bemærkes det, at det vil bero på den konkrete sag, herunder det konkrete projekt, om denne betingelse er opfyldt.

I medfør af Nødforordningen og VEIII-direktivet gælder særlige procesregler ift. fravigelser. Det er muligt at læse mere om dette på Energistyrelsens hjemmeside på følgende link: [Vindmøllers miljøpåvirkning | Energistyrelsen \(ens.dk\)](#)

F. Spørgsmål til Håndbogens indhold

F.1. Hvad er formålet med de længere undersøgelsesperioder?

Det fremgår af Håndbogen, at formålet er, at bygherre og miljøvurderingsmyndighed kan sikre sig overblik over hvilke flagermusarter, fourageringsområder, ledelinjer samt yngle- og rasteområder, der forekommer i et projektområde. Det fremgår dog også af Håndbogen, at der er stor forskel på, hvor omfattende kortlægningsperioden er, hvad angår indsats og tidsforbrug, fordi dette hænger sammen med områdets kvalitet som flagermusområde.

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø bemærker, at jo flere undersøgelser, jo længere perioder, i sagens natur vil give flere resultater, som kan anvendes i den videre proces med at foretage en vurdering af, hvorvidt flagermus påvirkes af det konkrete projekt.

Undersøgelsesomfanget for den enkelte sag vil imidlertid blive fastsat på baggrund af det konkrete projekt, herunder dets karakteristika, størrelse, udformning, geografiske placering, de mulige (miljø)påvirkninger og habitatdirektivet. Det vil altid være en konkret vurdering, hvornår der foreligger tilstrækkelige flagermusundersøgelser til, at der kan foretages en vurdering af påvirkningen efter habitatdirektivets art. 12.

F.2. Hvor mange detektorer skal man bruge, og i hvor lang en periode?

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø bemærker at dette – som hidtil – vil bero på en konkret vurdering af det konkrete projekt, herunder dets karakteristika, størrelse, udformning, geografiske placering, mulige (miljø)påvirkning og habitatreglerne. Håndbogen kan hjælpe med vejledning til design af undersøgelsesmetodikken herunder undersøgelsesomfanget.

Se evt. svaret til F1.

F.3. Er biogasanlæg større infrastrukturprojekter?

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø bemærker, at klassificeringen af en bestemt type projekter i forhold til miljøvurderingsreglerne sker gennem bilagene til miljøvurderingsloven og ikke Håndbogen.

Håndbogen er ikke en juridisk vejledning og den kan ikke bruges til at definere biogasanlæg (eller solcelleanlæg m.v.) som ”større infrastrukturprojekter” i juridisk forstand.

Det beror på en konkret vurdering ud fra biogasanlæggets størrelse, karakteristik, omfang og påvirkning, om der skal foretages flagermusundersøgelser, herunder omfanget af undersøgelserne.

F.4. Kan man nedrive en bygning med flagermus, når man har rådført sig med en vildtkonsulent og følger dennes påbud og metoder?

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø bemærker, at Håndbogen alene giver teknisk vejledning i, hvordan man bedst foretager nedrivning set i forhold til at sikre flagermusene bedst muligt i processen. Håndbogen forholder sig således ikke til spørgsmålet, om det er lovligt at nedrive en bygning med flagermus.

Der findes flere forskellige regelsæt, der regulerer bilag IV-arter samt deres yngle- og rasteområder, bl.a. artsfredningsbekendtgørelsen, habitatbekendtgørelsen og jagt- og vildtforvaltningsloven.

F.5. Der skrives i den nye Håndbog, at der ikke skal opstilles vindmøller eller solceller nær skove. Hvor stor skal en skov være og kan man nærmere definere dette skovbegreb? Der nævnes både 1 km og 5 km afstand til skove, så hvad betyder nær skov mere præcist?

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø bemærker, at vurderingen af påvirkningen af flagermus som bilag IV-art sker ud fra habitatdirektivets art. 12 (som bl.a. er implementeret i habitatbekendtgørelsen) og ikke ud fra Håndbogen.

Det er ikke afgørende for myndighedernes vurdering af påvirkningen af flagermus, hvordan skoven defineres, herunder størrelsen heraf og heller ikke den konkrete afstand mellem skovområdet og projektområdet.

Det afgørende i forhold til et konkret vindmølleprojekt vil være, om de skovområder/træer, der forefindes, er egnede levesteder for flagermus (herunder yngle- og rasteområder). Såfremt træerne er egnede levesteder for flagermus, vil det dernæst være relevant at foretage flagermusundersøgelser med henblik på at kunne artsbestemme dem, da der er store individuelle forskelle på flagermusenes aktionsradius. Når der foreligger viden om yngle- og rasteområderne, herunder de aktuelle arter, vil det være muligt på baggrund af undersøgelserne og kendskabet til arter at vurdere, om disse arter vil flyve i nærheden af vindmøllerne, f.eks. hvis der udgår ledelinjer fra yngle- og rasteområdet og ud til vindmøllerne.

Flere arter af flagermus yngler og raster i hulheder i ældre træer, hvorfor opstilling af vindmøller nær skovområder, hvor der er flagermusegnede træer, der udgør yngle- og rasteområder, kan være udfordrende.

DEL 2: DCE NOTATET M.V.

G. Generelle spørgsmål om DCE Notatet og sammenhængen med Håndbogen.

G1. Hvorfor har Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø fået udarbejdet et DCE Notat om flagermus, vindmøller og solceller og hvordan hænger det sammen med Håndbogen?

I forlængelse af offentliggørelsen af Håndbogens del 2, om flagermus, modtog Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø i juni 2024 en lang række spørgsmål hertil, herunder ønsker om yderligere forklaring og nuancering af flere dele af Håndbogens del 2.

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø bestilte derfor et notat hos DCE, med henblik på at DCE uddybde og nuancerede flere dele af Håndbogen.

DCE Notatet er således et tillæg til Håndbogen og udgør, på samme måde som Håndbogen, faglig vejledning til myndigheder, rådgivere og bygherre m.v.

DCE Notatet er dog begrænset til kun at omhandle flagermus, i relation til miljøvurderingspligtige vindmølle- og solcelleprojekter⁵. Håndbogen kan derimod bruges som vejledning på tværs af alle typer projekter og på tværs af forskellige regelsæt.

G2. Hvordan hænger Håndbogen, DCE Notatet og Forvaltningsplanen sammen? Hvilken en finder anvendelse?

Håndbogen, DCE Notatet og Forvaltningsplanen for flagermus supplerer hinanden, som hidtil, og kan alle anvendes i relation til konkrete planer og projekter, i det omfang det er relevant.

⁵ Det vil sige projekter, der kræver en tilladelse efter miljøvurderingslovens § 25.

Det er ikke nyt, at en Håndbog om bilag IV-arter kan anvendes som supplement til diverse forvaltningsplaner for bilag IV-arter.

Forvaltningsplanen fra 2013 er udarbejdet med hjemmel i naturbeskyttelseslovens § 29 a, og indeholder faglig vejledning ud fra arternes biologi. Forvaltningsplanen er generel og kan anvendes som vejledning på tværs af regelsæt.

Håndbogen, del 2, som blev offentliggjort i 2024, er udarbejdet som en faglig rapport med opdateret viden. Håndbogen indeholder mere detaljeret vejledning i forhold til undersøgelsesmetoder og tilrettelæggelsen af undersøgelserne. Den indeholder ligeledes yderligere vejledning i forhold til afværgetiltag, set i forhold til Forvaltningsplanen. Håndbogen er generel og kan anvendes som vejledning på tværs af regelsæt.

DCE Notatet, som udgør et tillæg til Håndbogen, er offentliggjort i 2025 og er således den nyeste publikation af de tre. DCE Notatet fokuserer på påvirkninger af flagermus i relation til især landvindmølleprojekter og havvindmølleprojekter, og behandler også solcelleanlægs påvirkning af flagermus. DCE Notatet indeholder også vejledning om undersøgelser og afværgetiltag, set i forhold til vindmølleprojekter på havet og på land.

DCE har i DCE Notatet s. 10 angivet, at i det omfang, vurderinger og anbefalinger i DCE Notatet er anderledes end i Håndbogen, er det DCE Notatet, der repræsenterer DCE/AUs vurderinger og anbefalinger.

G3. Der er forskel på anbefalingerne i henholdsvis Håndbogen og DCE Notatet om flagermus, vindmøller og solceller, f.eks. i forhold til undersøgelser og driftsstop. Hvilke anbefalinger er de rigtige at følge?

Dette beror på en konkret vurdering. Det bemærkes, at Håndbogen er af *generel* karakter og kan anvendes på tværs af alle typer planer/projekter og på tværs af forskellige regelsæt, hvorimod DCE Notatet er begrænset til miljøvurderingspligtige projekter (efter miljøvurderingsloven).

Det vil derfor afhænge af det konkrete projekt, og det konkrete område, i forhold til hvilken publikation, som er relevante i den konkrete sag. Det er også muligt at viden fra begge publikation kan anvendes i samme sag, afhængig af den konkrete problematik.

Det bemærkes desuden, at sammensætningen af de forskellige flagermusundersøgelser og fastsættelsen af evt. afværgetiltag, skal ske ud fra det konkrete projekt, de konkrete forhold og det konkrete område.

DCE har i DCE Notatet s. 4 angivet, at i det omfang, vurderinger og anbefalinger i DCE Notatet er anderledes end i Håndbogen, er det DCE Notatet, der repræsenterer DCE/AUs vurderinger og anbefalinger.

G4. Hvordan er DCE Notatet blevet til og hvilken proces har der kørt og hvem har haft mulighed for at indgive kommentarer til DCE Notatet og Håndbogen, del 2?

Miljøstyrelsen (nu Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø) bestilte den 31. marts 2023 en opdatering af Håndbogen om bilag IV-arter vedrørende ulv, odder og flagermus hos DCE– Dansk Center for Energi og Miljø, Aarhus Universitet.

Miljøstyrelsen (nu Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø) modtog den 8. januar 2024 et udkast til Håndbogen del 2 om flagermus og odder samt et kommenteringsark til udfyldelse (ulv udgik af bestillingen).

Miljøstyrelsen (nu Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø) indsendte den 1. februar 2024 et udfyldt kommenteringsark til DCE med bemærkninger til Håndbogen, del 2.

I slutningen af april 2024 blev Håndbogen, del 2 om flagermus og odder offentliggjort af DCE. Kommenteringsarket blev tillige offentliggjort, og som det fremgår heraf, var Miljøstyrelsen de eneste, der afgav kommentarer til Håndbogen.

Offentliggørelsen af Håndbogen, del 2, vedrørende *flagermus*, affødte en række henvendelser fra bl.a. VE-branchen samt erhvervsorganisationer, Energistyrelsen og Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, herunder ønsker om yderligere forklaring og nuancering af Håndbogen.

DCE præsenterede efterfølgende Håndbogen, del 2, for VE-branchen, herunder relevante erhvervsorganisationer, på et møde den 12. juni 2024, og besvarede spørgsmål om denne. Miljøstyrelsen (nu Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø) besvarede på samme møde en række spørgsmål i relation til Håndbogen. Mødet var faciliteret af Miljøstyrelsen (nu Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø).

Efter oplægget fik VE-branchen, herunder relevante erhvervsorganisationer, mulighed for at indsende ny faglig viden, som ikke havde været inddraget af DCE i udarbejdelsen af Håndbogen, del 2, men som kunne være relevant.

Miljøstyrelsen (nu Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø) modtog en række bemærkninger og kommentarer til Håndbogen, del 2, fra VE-branchen, herunder relevante erhvervsorganisationer, Energistyrelsen og Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet. Alle bemærkninger blev uredigeret videresendt til DCE, således DCE kunne forholde sig til, hvorvidt der var henvist til materiale/undersøgelser, som DCE ikke var bekendt med og som derfor ikke havde indgået i arbejdet med Håndbogen, del 2.

På baggrund af de indkomne bemærkninger blev det aftalt med DCE, at Miljøstyrelsen (nu Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø) skulle udarbejde en række supplerende spørgsmål til Håndbogen, del 2, som DCE kunne uddybe i et notat med henblik på at få nuanceret og forklaret de forhold i Håndbogen, del 2, som der havde været spørgsmål til.

I den forbindelse fik Energistyrelsen også mulighed for at fremkomme med spørgsmål.

Bestillingen, som indeholdt Miljøstyrelsens (nu Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø) og Energistyrelsens spørgsmål blev sendt til DCE den 21. august 2024. Spørgsmålene er offentliggjort sammen med denne Q&A og kan findes sidst i dokumentet.

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (tidl. Miljøstyrelsen) modtog den 25. oktober 2024 et Udkast til DCE-notat vedr. flagermus, vindmøller og solceller fra DCE samt et kommenteringsark til udfyldelse.

Udkast til DCE-notatet blev den 20. november 2024 sendt til kommentering i en følgegruppe nedsat af Ministeriet for Grøn Trepert (tidl. Miljøministeriet), dvs. Dansk Erhverv, Dansk Industri, Green Power Denmark, WWF, Danmarks Naturfredningsforening samt Better Energy.

Fristen for at indsende udfyldte kommenteringsark til DCE Notatet var den 6. december 2024. Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø havde da modtaget kommenteringsark fra Dansk Erhverv, Dansk Industri, Green Power Denmark og Danmarks Naturfredningsforening. I samme forbindelse stillede flere en række spørgsmål til Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø, som besvares i denne Q&A.

I kommenteringsarkene blev der ligeledes stillet spørgsmål og angivet bemærkninger til Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø. Efter aftale med DCE blev disse spørgsmål og bemærkninger udtaget af kommenteringsarkene til selve DCE Notatet, og bemærkningerne og spørgsmålene er ligeledes medtaget i denne Q&A.

Som følge af Energistyrelsens kommentarer i deres kommenteringsark valgte DCE at sende DCE Notatet i en ny kommenteringsrunde, fordi DCE i det endelige notat havde foretaget væsentlige ændringer i afsnit 2.4 (driftsstop på havvindmøller i forskellige farvande), set i forhold til det fremsendte udkast. Energistyrelsen og Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø fik derfor mulighed for at fremkomme med yderligere kommentarer. Fristen for kommentarer blev fastsat til den 4. februar 2025.

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø fremsendte den 4. februar 2025 Energistyrelsens kommentarer til DCE.

DCE har herefter udelukkende forholdt sig til faglige bemærkninger i forhold til DCE Notatet, i kommenteringsarkene. Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø har besvaret de resterende spørgsmål og bemærkninger af forvaltningsmæssige og juridisk karakter fra kommenteringsarkene i denne Q&A.

DCE har efterfølgende gennemgået de indsendte kommenteringsark og færdiggjort DCE Notatet, som blev offentliggjort den 13. februar 2025.

Processen for udarbejdelse af Håndbogen, del 1 og 2, samt tillægget til Håndbogen, i form af DCE Notat om flagermus, vindmøller og solceller, er således afsluttet.

H. Spørgsmål til DCE Notatets indhold

H1. Det konstateres i DCE Notatet, at der i gennemsnit dør ca. 14 flagermus pr. vindmølle. Hvor høj må mortalitetsraten være i forbindelse med konkrete vindmølleprojekter?

Habitatdirektivet art. 12, stk. 1, litra a indeholder en forpligtelse for medlemsstaterne til at træffe de nødvendige foranstaltninger til at indføre en streng beskyttelsesordning i det naturlige udbredelsesområde for bilag IV-arter med forbud mod alle former for forsætlig indfangning og drab af enheder af disse arter i naturen.

Spørgsmålet om, hvorvidt der sker en overtrædelse af forbuddet i art. 12, stk. 1, litra a, vil bero på en fortolkning af, hvorvidt bygherren har haft fortsæt til at begå drab på flagermusene og ikke selve antallet af de dræbte individer.

I EU Kommissionens vejledning⁶, pkt. 2-33, citeres EU-domstolens afgørelse i sag C-221/04, Kommissionen mod Spanien, præmis 71, i forhold til definitionen af fortsæt: ”For at betingelsen om forsæt i direktivets artikel 12, stk. 1, litra a), er opfyldt, skal det godtgøres, at

⁶ Europa-Kommissionens Vejledning om streng beskyttelse af dyrearter af fællesskabsbetydning i henhold til habitatdirektivet (2021/C 496/01). Vejledningen vedrører fortolkning af habitatdirektivets art. 12 og 16.

gerningsmanden har villet indfange eller dræbe en enhed af en beskyttet dyreart eller i det mindste har accepteret muligheden for en sådan indfangning eller drab.”

Miljø- og Fødevareklagenævnet samt Planklagenævnet har i flere sager angivet, at der ikke i habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a stilles et krav om, at enhver risiko for tab af individer skal elimineres⁷.

Der henvises i øvrigt til Europa-Kommissionens Vejledning om streng beskyttelse af dyrearter af fællesskabsbetydning i henhold til habitatdirektivet (2021/C 496/01) afsnit 2.3.1. som vedrører fortolkningen af art. 12, stk. 1, litra a.

Miljøvurderingsmyndigheden skal i hver enkelt sag sikre sig, at det konkrete projekt ikke er i strid med habitatdirektivets art. 12, stk. 1, litra a, hvilket vil bero på den konkrete sag og de konkrete forhold i området, herunder resultatet af de gennemførte flagermusundersøgelser.

H2. Hvilken betydning har det for længden af før-undersøgelserne, at et projekt medfører en fremtidig nettoforbedring af habitater for flagermus?

Beslutningen om gennemførelse af flagermusundersøgelser skal ske ud fra en vurdering af det konkrete projekt, som ønskes gennemført, de konkrete naturforhold i området, herunder evt. tidligere registreringer af flagermus i området m.m.

Det forhold, at man som bygherre, i forbindelse med sit projekt, evt. vil etablere/udbygge (eksisterende) habitater for flagermus medfører i udgangspunktet ikke, at man derved kan undlade at foretage flagermusundersøgelser, hvis det projekt der ønskes gennemført kan have en påvirkning på flagermus. Der skal uanset, foretages en vurdering af om det konkrete solcelle- eller vindmølleprojekt kan påvirke flagermus, hvilket i udgangspunktet forudsætter gennemførelse af flagermusundersøgelser.

H3. Hvordan håndteres den dårlige sammenhæng mellem flagermusundersøgelser og mortaliteten af flagermus i miljøvurderingsprocessen og kan før-undersøgelser bruges til, i en miljøvurderingskontekst, at vurdere mortaliteten i driftsfasen?

Det antages, at der spørges ind til følgende, som fremgår af DCE Notatet, afsnit 2.1, 2. afsnit (s 8):

Evalueringer viser, at der er dårlig sammenhæng mellem aktiviteten af flagermus registeret i før-undersøgelser og mortaliteten ved vindmøllerne i driftsfasen [...]

Som det også fremgår af DCE Notatet s. 8, så underbygges citatet med 3 forklaringer på dette. For det første kan det skyldes, at flagermusundersøgelserne har været utilstrækkelige i tid og rum (f.eks. blot enkelte nætter midt på sommeren og i sensommeren på få lokaliteter i et projektområde) til at kunne danne grundlag for vurderingen. Dernæst at der anvendes forkerte statistiske parametre til at vurdere risikoen i miljøvurderingerne og/eller at landskabet ændres med opførelsen af vindmøllerne og at flagermusene ændrer adfærd, f.eks. tiltrækkes af vindmøllerne. En tredje årsag kan være forskelle i flagermusenes brug af undersøgelsesområderne.

⁷ Se f.eks. Planklagenævnets afgørelse af 22. februar 2023, sagsnr. 22/09335 m.fl., afgørelse af 13. maj 2022, sagsnr. 21/12830 m.fl., afgørelse af 25. april 2022, sagsnr. 21/12044 m.fl. og afgørelse af 15. juli 2021, sagsnr. 20/14000 m.fl. (nævnsafgørelse), samt Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse af 10. december 2021, sagsnr. 21/06969 m.fl. (nævnsafgørelse).

DCE angiver herefter i notatet s. 9, at variationen i flagermusaktivitet i tid og rum og de potentielle ændringer i brugen af landskabet gør det vanskeligt at komme med pålidelige vurderinger af mortalitetsrisikoen ud fra før-undersøgelser, især hvis før-undersøgelser har været korte og kun dækket enkelte nætter gennem én sommer. DCE konkluderer på den baggrund, at før-undersøgelser derfor, for både hav- og landvindmøller, altid bør være toårige i udgangspunktet og dække perioden fra april til og med oktober.

DCE slutter med at konkludere, at den valgte overvågningsintensitet i tid og i rum (dvs. tætheden af detektorer og dækningen af vigtige flagermushabitater i og omkring projektområdet) efterfølgende bør inkluderes i tolkningen af data og risikovurderingerne af projektet, som før-undersøgelserne skal danne grundlag for.

I. Generelle spørgsmål til miljøvurderinger og miljøvurderingsprocessen

I1. Hvordan håndteres manglende viden, f.eks. om bilag IV-arter, i miljøvurderingsprocessen og forventer Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø at udarbejde vejledning omkring anvendelsen af forsigtighedsprincippet i disse situationer?

Det følger af det almindelige forvaltningsretlige undersøgelsesprincip (også kaldet officialprincippet), at det påhviler den kompetente myndighed at sikre, at en sag er oplyst tilstrækkeligt, inden der træffes afgørelse.

I miljøvurderingssager, hvor der samtidig skal foretages en vurdering efter habitatdirektivets art. 12, f.eks. fordi projektet kan påvirke flagermus, vil de materielle (indholdsmæssige) krav i habitatdirektivets artikel 12, være styrende for oplysningsniveauet i miljøvurderingen.

Det betyder i praksis, at for f.eks. at overholde forbuddet mod beskadigelse og ødelæggelse af yngle- og rasteområder for bilag IV-arter (art. 12, stk. 1, litra d), forudsætter dette, at der foretages en undersøgelse af, hvor eventuelle yngle- og rasteområder er, set i forhold til projektområdet.

I nogle sager er det ikke muligt at gennemføre de nødvendige undersøgelser af forskellige årsager.

I de situationer, hvor der ikke foreligger en tilstrækkelig sikkerhed for, at arten ikke forekommer i en ellers egnet lokalitet, kan miljøvurderingsmyndigheden - ud fra et forsigtighedsprincip - foreløbigt lægge til grund, at den pågældende lokalitet udgør et yngle- eller rasteområde for arten.

I de tilfælde, hvor forsigtighedsprincippet anvendes til at antage, at en bestemt lokalitet tjener som et yngle- eller rasteområde for en given art, behøver vurderingen af, om projektet kan beskadige eller ødelægge bilag IV-artens yngle- eller rasteområde ikke indeholde en endelig vurdering af, om en given lokalitet faktisk tjener som yngle- eller rasteområde for den givne art⁸. Hvor afværgeforanstaltninger er nødvendige for at opretholde den økologiske funktionalitet af yngle- og rasteområdet, skal der dog være en høj grad af sikkerhed for, at foranstaltningerne er tilstrækkelige til at undgå enhver beskadigelse eller ødelæggelse.

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø har den 17. december 2024 offentliggjort et notat (vejledning) om officialprincippet i miljøvurderingskontekst, som har til formål at belyse de krav, der gælder for omfanget og karakteren af de oplysninger, der er nødvendige for at foretage vurderingen af, om et projekt kan gennemføres, uden at dette medfører en

⁸ Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse af 31. maj 2021, sagsnr. 19/06809.

beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- eller rasteområder for de dyrearter, der er opført på habitatdirektivets bilag IV, jf. habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d. Der henvises til afsnit D.3.3. *Anvendelse af forsigtighedsprincippet*, for yderligere vejledning.

Der er nederst i denne Q&A linket til notatet.

I2. Er det muligt for miljøvurderingsmyndigheden, forud for en miljøvurderingsproces, at fastlægge at der enten gennemføres 2-årige flagermusundersøgelser eller, at der ud fra et forsigtighedsprincip fastlægges en konkret cut in speed, for at undgå at der både laves undersøgelser og stilles krav om cut in speed?

Det bemærkes overordnet set, at formålet med gennemførelsen af flagermusundersøgelserne, forud for gennemførelsen af projektet, netop er at kunne foretage en vurdering af hvorvidt flagermus påvirkes af projektet, herunder om det er nødvendigt at fastsætte afværgetiltag, f.eks. i form af driftsstop. Undersøgelserne og afværgetiltagene hænger således sammen.

Det betyder, at hvis der foretages 2-årige flagermusundersøgelser, som f.eks. viser høj aktivitet af flagermus, og som desuden fastslår, at der er yngle- og rasteområder i nærhed til vindmøllerne, så vil myndigheden formentlig være nødt til at fastsætte et afværgetiltag (driftsstop) for at afværge projektets påvirkning på flagermus.

En miljøvurderingsmyndighed kan således i udgangspunktet ikke på forhånd beslutte sig for enten at stille krav om gennemførelse af undersøgelser eller stille krav om et bestemt afværgetiltag.

I3. Er det muligt inden for de gældende regler, at opføre vindmøller i skov i Danmark?

Dette vil bero på en konkret vurdering af det konkrete projekt og det konkrete område, hvor vindmøllerne ønskes opsat. Det skal i den forbindelse sikres, at bl.a. habitatdirektivets art. 12, stk. 1, overholdes.

Habitatdirektivet indeholder ikke konkrete bestemmelser om vindmøller, og indeholder således ikke en bestemmelse om (forbud mod) etablering af vindmøller i skov.

I4. Er der forskel på de før-undersøgelser af flagermus, der skal foretages, afhængig af om de gennemføres i forbindelse med miljøvurderingen af en plan, eller i forbindelse med miljøvurderingen af et konkret projekt?

Habitatdirektivets art. 12, stk. 1, litra d er implementeret flere steder i dansk ret, for planer og projekter er bestemmelsen implementeret i henholdsvis planhabitatbekendtgørelsen og habitatbekendtgørelsen.

Det fremgår af planhabitatbekendtgørelsen⁹ § 7, stk. 2, jf. stk. 1, nr. 1, at et planforslag ikke kan vedtages, hvis gennemførelsen medfører beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- og rasteområder for bilag IV-arter. Vurderingen skal fremgå af planforslagets redegørelse.

Det fremgår af habitatbekendtgørelsen¹⁰ § 10, stk. 1, jf. § 7, stk. 13, nr. 2, at der ikke kan gives tilladelse efter miljøvurderingslovens § 25, hvis det ansøgte kan medføre beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- og rasteområder for bilag IV-arter. Vurderingen skal fremgå af afgørelsen.

⁹ Bekendtgørelse nr. 1838 af 26. november 2016 om administration af planloven i forbindelse med internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

¹⁰ Bekendtgørelse nr. 1098 af 21. august 2023 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

Der er således ikke forskel på den vurdering, der skal foretages, i forhold til forbuddet mod beskadigelse af yngle- og rasteområder for bilag IV-arter, i forhold til planer og projekter, hvorfor det må antages, at det vil være de samme undersøgelser, der kan anvendes mhp. at kunne foretage vurderingen. Det vil dog altid bero på en konkret vurdering i den enkelte sag, hvor omfattende flagermusundersøgelser der skal gennemføres afhængig af planen og/eller projektet.

J. Andre spørgsmål

J1. Hvornår udkommer der en ny Forvaltningsplan for Flagermus?

Der er ikke umiddelbart aktuelle planer om udarbejdelse af en ny forvaltningsplan for flagermus.

J2. Der mangler overordnet set data om flagermus i forbindelse med miljøvurderingsprojekter og det anbefales i DCE Notatet, at der gennemføres efter-undersøgelser og overvågning af eksisterende og fremtidige vindmølleprojekter i forhold til flagermus. Hvem har ansvaret for disse undersøgelser og overvågning? Og hvordan sikres det at vindmølleudbygningen ikke går i stå indtil der er indhentet tilstrækkeligt data?

En miljøvurderingsmyndighed kan, i forbindelse med udstedelse af en § 25-tilladelse til et vindmølleprojekt, stille vilkår om overvågning og efter-undersøgelser af flagermus. I sådan en situation vil bygherre skulle afholde omkostningerne forbundet hermed.

Hvis der ikke er stillet sådan et vilkår i forbindelse med tilladelser til eksisterende vindmølleparker, foretages der ikke overvågning eller efter-undersøgelser af flagermus.

Den fremtidige opførelse af vindmølleparker må antages at følge den hidtidige proces, hvor der gennemføres før-undersøgelser i forbindelse med de konkrete projekter, som herefter danner grundlag for en vurdering af, hvorvidt projektet forventes at påvirke flagermus.

J3. Forventer Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø at udarbejde en mere specifik vejledning om, hvilke beslutningskompetencer og opgaver der ligger hos myndighederne i forhold til myndighedernes muligheder for at afgrænse og perspektivere væsentlige emner i miljøvurderingsarbejdet?

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø antager, at der spørges ind til vejledning omkring afgrænsningsudtalelsen, som miljøvurderingsmyndigheden skal udarbejde og som fastsætter rammerne for indholdet af miljøkonsekvensrapporten.

Miljøministeriet har udgivet to vejledninger, en vejledning om miljøvurdering af konkrete projekter og en vejledning om miljøvurdering af planer og programmer. Der er indsat henvisninger til disse nederst i denne Q&A.

Derudover vurderer SGAV løbende behovet for vejledninger.

J4. Forventer Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø at der gennemføres et mere intensivt overvågningsarbejde i forhold til flagermus og vil styrelsen udpege artsspecifikke områder i Danmark, således flagermusundersøgelser kan tilpasses i forhold til de konkrete arter, set i forhold til de artsspecifikke områder?

Flagermus overvåges i dag som en del af NOVANA-programmet. Overvågningen er designet til at kunne give udsagn om forekomst og udbredelse af flagermusarterne på landsplan. Overvågningen giver ikke udsagn om bestandsstørrelser, yngle-, jagt- eller rastesteder, ligesom træk-ruter ikke indgår.

Der er udvalgt knap 200 lokaliteter i Danmark, hvor der registres flagermus i deres sommerkvarter. Overvågningen giver god viden om udbredelse og forekomst på landsplan.

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø overvejer løbende, hvordan overvågningen tilrettelægges. Der er ikke truffet beslutning om at ændre den nuværende overvågning.

J5. Forventer Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø at inkludere alle gennemførte før-undersøgelser af flagermus i NOVANA/Danmarks Miljøportal, således alle har adgang til dem?

Danmarks Miljøportal er et fællesoffentligt partnerskab ejet af staten, kommunerne og regionerne, der har til formål at understøtte digital miljøforvaltning i Danmark.

Danmarks Miljøportal har bl.a. lanceret værktøjerne EA Tools og EA Hub.

I EA Hub er der f.eks. adgang til en lang række miljøvurderinger og andet materiale relateret til miljøvurderinger. Dette kunne f.eks. være flagermusundersøgelser. Materialet uploades af de forskellige myndigheder, som er myndighed på den konkrete plan eller projekt. Myndighederne vurderer selv, om det udelukkende er miljøkonsekvensrapporten der uploades eller om flagermusundersøgelser f.eks. også medtages.

Styrelsen for Grøn Arealomlægning uploader således kun miljøkonsekvensrapporter og tilhørende materiale, hvor styrelsen selv er myndighed på det konkrete projekt. Styrelsen er ikke ansvarlig for at uploade andre myndigheders materiale.

I EA Tools er formålet med værktøjet at give brugere mulighed for at foretage overlapsundersøgelser på udvalgte arealer. Undersøgelserne tager udgangspunkt i offentligt tilgængelige, landsdækkende og opdaterede data, der er systematiseret efter miljøfaktorer og andre forhold.

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø samler således ikke al data fra flagermusundersøgelser i Danmark mhp. at uploade dem til Danmarks Miljøportal.

Hvis der er yderligere spørgsmål til Danmarks Miljøportal, herunder værktøjerne EU Tools eller EA Hub, kan Danmarks Miljøportal kontaktes.

3. Nye spørgsmål til styrelsen

Hvis der er yderligere spørgsmål, kan der rettes henvendelse til Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø på mail@sgav.dk angiv gerne i emnefeltet "Att. MOP, DCE Håndbog, [emne]".

4. Henvisninger

4.1. DCE har opdateret én samlet håndbog om dyrearter på bilag IV, fordelt i to dele, samt udgivet et tillæg hertil

Opdatering af: Håndbog om dyrearter på Habitatdirektivets bilag IV, Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, nr. 520, 2023.

Link: [SR520.pdf \(au.dk\)](#)

Opdatering af: Håndbog om dyrearter på Habitatdirektivets bilag IV, del 2 – Odder og flagermus, Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, nr. 603, 2024.

Link: [SR603.pdf \(au.dk\)](#)

DCE Notat om flagermus, vindmøller og solceller af 13. februar 2025 kan findes på DCEs hjemmeside ved offentliggørelse kl. 12.

4.2. Regler

Miljøvurderingsloven

Lovbekendtgørelse 2023-01-03 nr. 4 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM)

Link: [Miljøvurderingsloven \(retsinformation.dk\)](#)

Habitatdirektivet

Rådets direktiv af 1992-05-21 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter (92/43) med senere ændringer

Link: [CL1992L0043DA0060060.0001_cp 1..1 \(europa.eu\)](#)

Habitatbekendtgørelsen

Bekendtgørelse 2023-08-21 nr. 1098 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter

Link: [Habitatbekendtgørelsen \(retsinformation.dk\)](#)

Planhabitatbekendtgørelsen

Bekendtgørelse nr. 1383 af 26. november 2016 om administration af planloven i forbindelse med internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

Link: [Bekendtgørelse om administration af planloven i forbindelse med internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter](#)

Artfredningsbekendtgørelsen

Bekendtgørelse 2021-03-25 nr. 521 om fredning af visse dyre- og plantearter og pleje af tilskadekommet vildt

Link: [Artfredningsbekendtgørelsen \(retsinformation.dk\)](#)

Jagt- og vildtforvaltningsloven

Lovbekendtgørelse 2023-05-26 nr. 639 om jagt og vildtforvaltning

Link: [Jagt- og vildtforvaltningsloven \(retsinformation.dk\)](#)

Officialprincippet

Man kan læse mere om det forvaltningsretlige officialprincip på Folketingets Ombudsmands hjemmeside.

Link: [#8 Officialprincippet | Folketingets Ombudsmand \(ombudsmanden.dk\)](#)

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljøs Vejledning: Notat om officialprincippet i miljøvurderingskontekst.

Link: [Brev](#)

4.3. Vejledninger

Miljøministeriets vejledning til lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) – *konkrete projekter*

Link: [vejledning-om-miljoevurdering-af-konkrete-projekter.pdf \(mim.dk\)](#)

Miljøministeriets vejledning til lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) – *planer og programmer*

Link: [vejledning-om-miljoevurdering-af-planer-og-programmer.pdf \(mim.dk\)](#)

Habitatvejledningen

Link: [Habitatvejledningen \(retsinformation.dk\)](#)

EU Kommissionens Vejledning om streng beskyttelse af dyrearter af fællesskabsbetydning i henhold til habitatdirektivet (2021/C 496/01) vedrørende art. 12 og art. 16.

Link: [Den Europæiske Unions C 496/2021](#)

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø Vejledning: Notat om de juridiske rammer for vurdering af påvirkning af bilag IV-arters levesteder.

Link: [bilag-1_notat-om-juridisk-vurdering-af-bilag-iv-arters-levesteder.docx](#)

Link til Energistyrelsens Q&A vedrørende DCE Håndbogen og havvindmølleparker: [Vindmøllers miljøpåvirkning | Energistyrelsen \(ens.dk\)](#)

Arter og Naturbeskyttelse
J.nr. 2024-43169
Ref. jaekb, hachk, soera
Den 7. august 2024

Spørgsmål til DCE vedr. den opdaterede Bilag IV-Håndbogs del 2.

Generelt

Der ønskes udarbejdet et tillæg til den tidligere udarbejdede opdatering af: Håndbog om dyrearter på Habitatdirektivets bilag IV, del 2 – Odder og flagermus, Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, nr. 603, 2024 af 29. april 2024. I tillægget bedes redegjort for det videnskabelige grundlag, som rapporten bygger på, herunder eventuelle usikkerheder.

Af rapporten fremgår en række anbefalinger vedrørende forvaltningen af flagermus. Det bedes i tillægget præciseret hvilken karakter, som anbefalingerne fra DCE har, herunder at anbefalingerne er af fagligt vejledende karakter, og udtryk for DCE's vurderinger, således at forskellen på forvaltningsplanen og DCE's rapport står klart. Det bedes endvidere uddybet, hvordan anbefalingerne kan anvendes i praksis.

Undersøelsesperiode

I Håndbogen s. 51 fremgår det, at undersøgelser i forbindelse med vindmøller, veje og andre større infrastrukturer, som minimum bør strække sig over en periode på 2 år i projektområdet og nærområdet for at få et fyldestgørende billede af variationen i aktivitetsniveauet for de forskellige flagermusarter.

DCE bedes vurdere hvilke forhold, man kan lægge vægt på ved fastsættelsen af en konkret undersøgelsesperiode for det konkrete projekt, altså hvilke forhold kan tale for en længere undersøgelsesperiode, og hvilke forhold kan tale for en kortere undersøgelsesperiode end de 2 år.

DCE bedes vurdere, hvorvidt der er indkommet ny faglig viden (undersøgelser/rapporter) af betydning for ovennævnte spørgsmål, herunder i de bidrag, som Miljøstyrelsen har modtaget siden Håndbogens udgivelse.

DCE bedes uddybe overvejelserne bag anbefalingen om at DCE finder, at en undersøgelsesperiode bør være minimum 2 år.

Afværgetiltag ved (land)vindmøller

I Håndbogen s. 77-78 indgår et afsnit om afværgetiltag for vindmøller.

Følgende fremgår:

Vindmøllerne bør kantstilles eller stoppes helt i de perioder, hvor der kan forventes at være flagermus i området omkring vindmøllerne. Generelt bør cut-in hastighed, hvor møllevingerne stoppes eller kantstilles, være mindst 8-10 m/s, især for vindmøller der står i eller nær skove og andre vigtige levesteder for flagermus.

DCE bedes i den forbindelse overveje, om der er fagligt grundlag for at foretage en graduering af mortalitetsraten for flagermus ved forskellige vindhastigheder og evt. andre faktorer.

DCE bedes desuden vurdere, hvorvidt andre forhold kan have betydning for fastsættelsen af driftsstop, f.eks. årstid, temperatur, vindretning og nedbør eller evt. ændringer i flagermusenes aktivitetsperioder fra solnedgang til solopgang. Desuden bedes DCE forholde sig til, om eventuelle mulige tekniske løsninger på vindmøllerne ville kunne indgå i den konkrete vurdering af nødvendige afværgetiltag.

DCE bedes uddybe forskningsfaglige grundlag, der ligger til grund for det forslåede tiltag om et driftsstop ved 8-10 m/sek.

Anbefalingen om driftsstop ved 8-10 m/sek. fremgår også for hver af de enkelte flagermusarter, som nævnes i Håndbogen¹. For alle arter gælder anbefalingen for vindmøller på land, og for en del arter gælder anbefalingen både for vindmøller på land og på havet.

DCE bedes vurdere, om svaret på spørgsmålet ovenfor har betydning i forhold til anbefalingerne for hver enkelt art, dvs. at hvis DCE finder, at andre forhold har betydning for fastsættelsen af driftsstop, hvorvidt dette også gælder for hver enkelt art, eller om der er nuanceringer hertil.

DCE bedes vurdere, hvorvidt der er indkommet ny faglig viden (undersøgelser/rapporter) af betydning for ovennævnte spørgsmål, herunder i de bidrag, som Miljøstyrelsen har modtaget siden Håndbogens udgivelse.

Afværgetiltag – solceller

I Håndbogen s. 61 indgår et afsnit om solcelleparkeres betydning i forhold til flagermus. Som det fremgår af afsnittet, har solcelleparkerne primært betydning i forhold til at fratage flagermusene jagt- og fødesøgningsområder.

DCE bedes vurdere, hvorvidt der i den forbindelse kan laves tiltag, som sikrer fødegrundlaget for flagermusene i områder med solcelleparker. DCE bedes i den forbindelse uddybe det forskningsfaglige grundlag for anbefalinger om afværgetiltagene og de forventede effekter af disse, herunder ift. den anbefalede afstand til skov samt muligheder for at opnå formålet på anden vis.

DCE bedes yderligere vurdere, hvorvidt der er indkommet ny faglig viden (undersøgelser/rapporter) af betydning for ovennævnte spørgsmål, herunder i de bidrag, som Miljøstyrelsen har modtaget siden Håndbogens udgivelse.

Vindmøller på havet

Havvindmøller er specifikt omtalt i Håndbogen s. 60. Derudover er havvindmøller kort omtalt i Håndbogen s. 77-78 vedrørende driftsstop. I Håndbogen under de enkelte flagermusarter er der for så vidt angår visse arter også en anbefaling om driftsstop for havvindmøller. Det drejer sig om følgende arter af flagermus: damflagermus, s. 102, vandflagermus, s. 108, troldflagermus, s. 123, dværgflagermus, s. 128, pipistrelflagermus, s. 133, leislens flagermus, s. 137, brunflagermus, s. 142, nordflagermus, s. 147, sydflagermus, s. 152 og skimmelflagermus, s. 157.

¹ Håndbogen s. 83, 90, 96, 102, 108, 112, 118, 123, 128, 133, 137, 142, 147, 152, 157, 162 og 168.

DCE bedes vurdere, hvorvidt de offentliggjorte rapporter fra Energistyrelsen (bilag 8-10) giver anledning til at uddybe Håndbogen i forhold driftsstop på havvindmøller, herunder om materialet rummer ny viden, der kan nuancere anbefalingerne for de enkelte arter.

Supplerende spørgsmål til DCE om bilag IV-håndbogen

Kontor/afdeling
Land og sol, Hav

Dato
08-08-2024

J nr. 2024 - 8395

/tnrsj

Generelt:

- Det er Energistyrelsens opfattelse, at afsnittet om havvindmøller i DCE's-håndbog bør uddybes betragteligt, da det ikke er retvisende i sin nuværende form. Der er meget ny viden på området, som ikke fremgår af afsnittet i håndbogen.

Specifikke emner, som ENS ønsker behandlet i en evt. opdatering:

- DCE bedes supplere (såfremt havvindmøller fremadrettet berøres i håndbogen) med den tilgængelige viden om flagermusenes adfærd på havet, og hvordan forskellige dele af havet benyttes. Dette er særligt set i lyset af, at en eller anden form for flagermusaktivitet formentlig vil kunne registreres mange steder eller ikke kunne udelukkes på havet. Det gælder også langt ude over Nordsøen, hvor afstanden til både yngle- og rasteområder på land såvel som vigtige fourageringsområder er langt større end de afstande til vigtige levesteder, hvor der i håndbogen (f.eks. side 52 og side 77-78) henvises til iværksættelse af driftsstop og effektovervågning.
- DCE bedes, i sammenhæng til ovenstående spørgsmål, supplere med betragtninger om, hvor der er behov for driftsstop for vindmøller på havet. Herunder om det udelukkende er direkte i trækruter for flagermus og i kystnære områder, hvor der forekommer fouragerende flagermus, eller også hvor der forekommer sporadisk aktivitet af flagermus? Her ønskes det uddybet, om håndbogens henvisning til iværksættelse af driftsstop og effektovervågning nær yngle- og rasteområder og vigtige fourageringsområder (på land - f.eks. side 52 og side 77-78) på havet kan sidestilles med at være nær vigtige trækruter og evt. fourageringsområder.
- DCE bedes komme med betragtninger ift. at andre sammenlignelige lande benytter driftsstop op til vindhastigheder på 5-6 m/s på havet.
- DCE bedes komme med betragtninger ift. at andre sammenlignelige lande benytter driftsstop op til vindhastigheder på 5-6 m/s på land.
- DCE bedes beskrive betydningen af hvilken type areal der sammenlignes med, når det vurderes, hvordan solceller påvirker jagtmuligheder for flagermus. Herunder, hvordan arealets oprindelige kvalitet som jagtareal evt. påvirker jagtmuligheder for flagermus ved opstilling af solceller.

Energistyrelsen

Carsten Niebuhrs Gade 43
1577 København V

T: +45 3392 6700
E: ens@ens.dk

www.ens.dk